

УДК 631.3:631.11

О.В. Ульянченко, чл.-кор. НААН України, д-р екон. наук, професор
І.Я. Гришин, канд. техн. наук, доцент
С.І. Василішин, канд. екон. наук
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті розглянуто питання, пов'язані із сучасним станом і проблемами технічного забезпечення аграрних підприємств України. Проаналізовано динаміку кількості тракторів і комбайнів у сільськогосподарських підприємствах України в 1991-2016 рр. Установлено зв'язок між рівнем технічного забезпечення та показниками розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування. Запропоновано шляхи вирішення проблем технічного забезпечення аграрних підприємств України.

Ключові слова: *технічне забезпечення, аграрні підприємства, машинобудування, фінансовий лізинг, державна підтримка.*

Постановка проблеми. Ефективний розвиток аграрних підприємств України, виробництво якісної сільськогосподарської продукції прямо залежать від рівня технічного забезпечення виробничих процесів і ступеня впровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу. Останнім часом ступінь технічного забезпечення більшості аграрних підприємств незадовільний, переважна частина техніки зношена, а наявний парк сільськогосподарських машин використовується неефективно.

Саме тому існуюча нині практика управління технічним забезпеченням аграрних підприємств України має ряд невирішених проблем, що потребують вирішення і на національному, і на регіональному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання технічного забезпечення аграрних підприємств розглядали у своїх працях багато вчених, серед яких В.Я. Амбросов, В.Г. Андрійчук, Л.М. Анічин, Я.К. Білоусько, М.Я. Дем'яненко, Г.М. Підлісецький, П.Т. Саблук, Л.М. Сатир та ін.

Однак, незважаючи на численні дослідження, оцінка сучасного стану і вирішення проблем технічного забезпечення аграрних підприємств України потребують подальшого поглибленого вивчення, що зумовило вибір теми статті і формулювання її цілей.

Формулювання мети статті. Метою статті є аналіз сучасного стану і розробка напрямів вирішення проблем технічного забезпечення аграрних підприємств України.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними Державної служби статистики, кількість тракторів у сільськогосподарських підприємствах України на кінець 2016 р. становила 132,7 тис. шт., що на 364,6 тис. шт., або у 3,7 раза нижче від рівня 1991 р. (рис. 1).

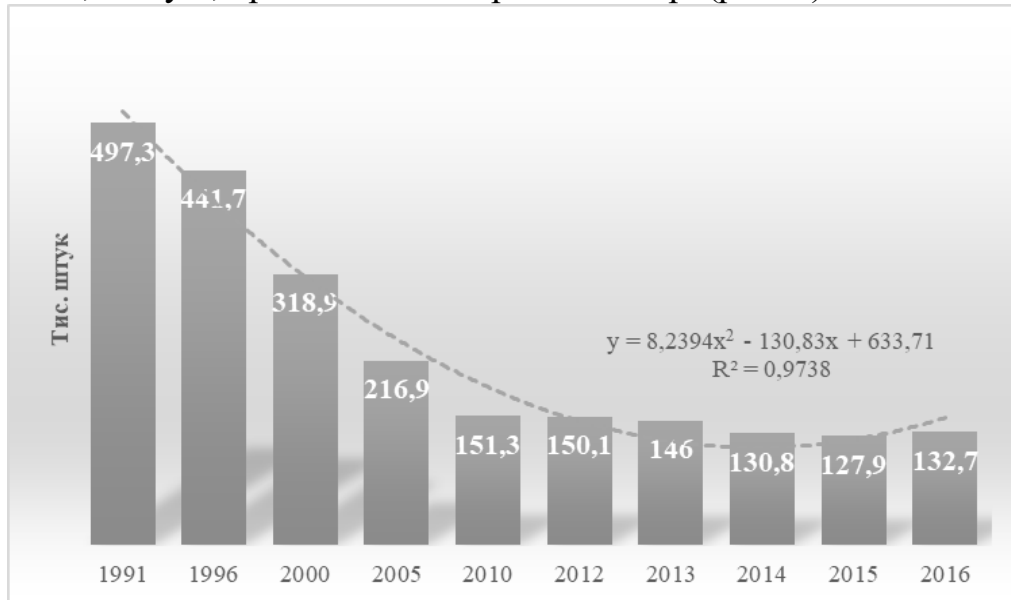

Рис.1. Динаміка кількості тракторів у сільськогосподарських підприємствах України у 1991-2016 рр.

Джерело: побудовано за даними [1].

Різде скорочення рівня техніки пов'язане передусім із реформуванням сільськогосподарського виробництва в 1990-х рр. та поглибленням кризових явищ економіки. За останні 26 років темпи зниження кількості тракторів та зернозбиральних комбайнів становили 5,0 %, проте внаслідок різкого зменшення обсягів виробництва цукрових буряків найвищий темп зниження зафіксовано по бурякозбиральних комбайнах (таблиця).

Однією із вкрай негативних тенденцій сучасного технічного забезпечення аграрних підприємств є зниження обсягів державної підтримки галузі, яка дуже потрібна саме в нинішніх умовах відсутності власних фінансових ресурсів для придбання сучасної техніки.

Модернізація матеріально-технічної бази сільського господарства здійснюється занадто повільно у зв'язку із призупиненням інноваційно-інвестиційних процесів через фінансову неспроможність сільськогосподарських товаровиробників; недосконалість амортизаційної та кредитної політики; недостатні обсяги державної підтримки [2].

**Парк тракторів, зерно- та бурякозбиральних комбайнів
у сільськогосподарських підприємствах України у 1990-2016 рр.
(на кінець року), тис. шт.**

Рік	Трактори	Зернозбиральні комбайни	Бурякозбиральні комбайни
1991	497,3	105,2	19,8
1996	441,7	85,9	18,3
2000	318,9	65,0	13,0
2005	216,9	47,2	8,2
2010	151,3	32,8	4,2
2012	150,1	32,0	3,6
2013	146,0	30,0	3,0
2014	130,8	27,2	2,7
2015	127,9	26,7	2,4
2016	132,7	27,4	2,3
Середньорічні показники			
Абсолютне зниження, тис. шт.	-364,6	-77,8	-17,5
Темп спаду, %	95,0	95,0	92,1
Темп зниження, %	-5,0	-5,0	-7,9

Джерело: розраховано за даними [1].

Держава має надати і нормативно-правову підтримку для розвитку фірмового технічного сервісу в гарантійний та післягарантійний періоди експлуатації сільськогосподарської техніки, за участю заводів-виробників та постачальників, для забезпечення формування ринкової інфраструктури технічного сервісу, зокрема на кооперативних засадах; упровадження системного моніторингу та сучасних засобів інформатизації щодо матеріально-технічних ресурсів для аграрного сектора [3].

Держава спроможна розв'язати питання технічного забезпечення аграрного сектора одним зі шляхів вирішення проблем, визначених у «Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектора економіки на період до 2021 року», є врегулювання питання технічної модернізації сільськогосподарського виробництва через стимулювання зростання рівня виробництва сільськогосподарської техніки та обладнання [4].

Водночас однією з найголовніших проблем технічного забезпечення аграрної галузі є стимулювання вітчизняного машинобудування. За даними рис. 2, кількість тракторів і розрахунку на 1000 га ріллі прямо залежить від загальної кількості вироблених у країні тракторів (рис. 2).

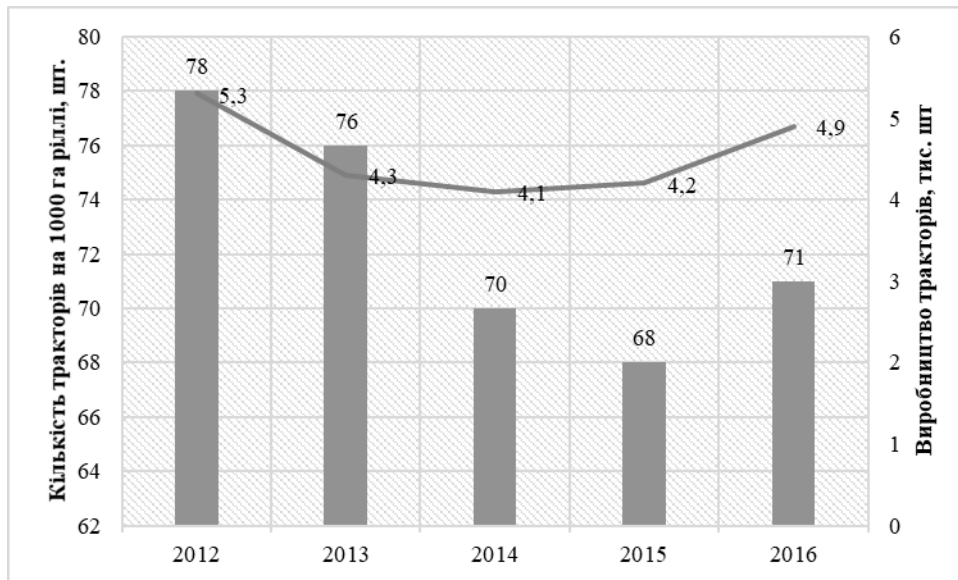

Рис. 2. Порівняння кількості тракторів з розрахунку на 1000 га ріллі та кількості вироблених в Україні тракторів у 2012-2016 рр.

Джерело: побудовано за даними [1].

Згідно із Законом України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» розвиток вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу та його складові – створення і виробництво техніки та обладнання, їх технічне обслуговування і ремонт, а також формування інфраструктури ринку вітчизняної техніки й обладнання для агропромислового комплексу – є пріоритетними напрямками розвитку національної економіки [5]. Незважаючи на чітко визначену законодавчу норму, за оцінками експертів аграрної галузі, станом на початок 2017 р. частка придбання техніки та сільськогосподарських машин вітчизняного виробництва в Україні не перевищує 12–15 %.

Одна з проблем вітчизняної техніки порівняно з її іноземними аналогами – низький попит на неї через гірші показники продуктивності, комфортності умов праці робітників, надійності і тривалості в експлуатації.

Саме технічне переоснащення вітчизняних машинобудівних підприємств дозволить виробляти сучасні трактори, комбайни та інші сільськогосподарські машини, які можуть конкурувати з іноземними аналогами.

На сьогодні серед найбільш перспективних форм залучення техніки до аграрних підприємств, у більшості яких відсутні фінансові ресурси для її придбання, є фінансовий лізинг. Фінансовий лізинг – це вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу. За

договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її в користування лізингоодержувачу на визначений строк (не менше одного року) за встановлену плату – лізингові платежі [6].

Нині однією з форм відродження державної підтримки галузі є надання техніки через НАК «Украгролізинг». Відповідно до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів), затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 р. № 913, рішенням дирекції Національної акціонерної компанії «Украгролізинг» від 01 березня 2017 р. затверджено Правила надання послуг з фінансового лізингу [7]. Станом на 2017 р. умовами фінансового лізингу є відсоткова ставка в розмірі 11 %; сума попереднього лізингового платежу в частині відшкодування вартості техніки – від 15 %; термін лізингу – до 36 міс.; черговість платежів – щомісячна.

Причиною низької популярності лізингу є те, що уряд субсидує придбання сільськогосподарської техніки через часткову компенсацію відсоткової ставки. За цих умов банки можуть отримувати компенсацію лише тоді, коли придбання техніки фінансується через кредити, надані саме комерційними банками [8].

Формою поліпшення технічного забезпечення також можна вважати придбання техніки на вторинному ринку, що потребує обов'язкового регулювання з боку держави та врахування інтересів як продавців техніки, так і покупців – аграрних підприємств.

Висновки. З метою вирішення проблем технічного забезпечення необхідно вжити ряд заходів на загальнонаціональному рівні, серед яких:

- 1) нарощування обсягів державної підтримки технічного забезпечення АПК України та розробка програми технічного переозброєння галузі на законодавчому рівні;
- 2) пільгове довгострокове кредитування аграрних підприємств-покупців сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва;
- 3) зміна організаційно-економічних підходів до регулювання вторинного ринку техніки на регіональному рівні;
- 4) протекціоністська політика стосовно підприємств вітчизняного сільськогосподарського машинобудування, інвестування коштів у будівництво нових заводів і технічне переоснащення діючих;
- 5) перегляд амортизаційної політики аграрних підприємств і проведення переоцінки об'єктів основних засобів на системній основі;

6) раціональна побудова організаційної структури вітчизняного машинобудування та зменшення впливу посередників в операціях купівлі-продажу сільськогосподарської техніки;

7) подолання диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію та промислову продукцію, що використовується в сільському господарстві;

8) стимулювання процесів використання сільськогосподарської техніки на умовах фінансового лізингу;

9) створення технічних кооперативів для малих та середніх аграрних підприємств, фермерів; підтримка районних і обласних машинно-тракторних станцій.

Бібліографічний список: 1. Сільське господарство України 2016: стат. зб. за ред. О.М. Прокопенко. – Київ: Держ. служба статистики України, 2017. – 246 с. 2. Могилова М.М., Білоусько Я.К., Підлісецький Г.М. Матеріально-технічне забезпечення аграрної галузі // Економіка АПК. – 2013. – № 2. – С. 61–67. 3. Іванишин В.В. Роль держави в інвестуванні розвитку технічного забезпечення аграрного сектора АПК // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 9. – С. 12–14. 4. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектора економіки на період до 2021 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України №1437-р від 30.12.2015 р. 5. Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу: [Електронний ресурс] Закон України №3023-III від 7 лют. 2002 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3023-14>. 6. Про фінансовий лізинг: [Електронний ресурс] Закон України № 723/97 від 16 грудня 1997 р. зі змінами та доповненнями – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>. 7. Офіційний сайт НАК «Украгролізинг» Публікації про компанію [Електронний ресурс] // – URL: <http://www.ukragroleasing.com.ua/>. 8. Іванченко В.О., Крячко В.Г. Агролізинг як специфічний вид інвестування [Електронний ресурс] // Економічні науки: наук. пр. Кіровоград. нац. техн. ун-ту. – Вип. 22, Ч. II. – Кіровоград: КНТУ, 2012. – URL: [http://kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/index.html](http://kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/index.html).

Ульянченко А.В., Гришин И.Я., Василишин С.И. Современное состояние и проблемы технического обеспечения аграрных предприятий Украины. В статье рассматриваются вопросы, связанные с современным состоянием и проблемами технического обеспечения аграрных предприятий Украины. Проанализирована динамика количества тракторов и комбайнов в сельскохозяйственных предприятиях Украины в 1991–2016 гг. Установлена связь между уровнем технического обеспечения и показателями развития отечественного

сельскохозяйственного машиностроения. Предложены пути решения проблем технического обеспечения аграрных предприятий Украины.

Ключевые слова: техническое обеспечение, аграрные предприятия, машиностроение, финансовый лизинг, государственная поддержка.

Ulyanchenko O.V., Gryshyn I.Ya., Vasyishyn S.I. Current state and problems of technical support of agrarian enterprises of Ukraine. The article deals with issues related to the current state and problems of technical support of agricultural enterprises of Ukraine.

It is determined that effective development of agrarian enterprises of Ukraine, production of quality agricultural products directly depends on the level of technical support of production processes and the degree of implementation of the latest achievements of scientific and technological progress. Recently, the degree of technical support of most agricultural enterprises is unsatisfactory, the bulk of the machinery is worn out, and the existing fleet of agricultural machines is inefficiently used.

The present state of technical support of agricultural enterprises of Ukraine, in particular tractors and combines, is analyzed. The link between the level of technical support and indicators of development of domestic agricultural machinery is established.

The basic problems of the technical support of the agrarian sector are substantiated, and the ways of their solution are proposed, among them: the increase of the volume of state support for the technical support of the agroindustrial complex of Ukraine and the development of a program of technical re-equipment of the industry at the legislative level; preferential long-term lending to agricultural enterprises-buyers of agricultural machinery of domestic production; change of organizational and economic approaches to the regulation of the secondary technology market at the regional level; protectionist policy in relation to the enterprises of the domestic agricultural mechanical engineering, investing in the construction of new factories and technical re-equipment of operating ones; reviewing the current amortization policy of agrarian enterprises and conducting a revaluation of fixed assets on a systematic basis; rational construction of the organizational structure of domestic machine building and reducing the influence of intermediaries in the sale of agricultural machinery; overcoming the disparity of prices for agricultural products and agricultural products used in agriculture; stimulation of the processes of using agricultural machinery on terms of financial leasing; creation of technical cooperatives for small and medium-sized agricultural enterprises, farmers; support of regional and regional machine-tractor stations.

Key words: technical support, agrarian enterprises, mechanical engineering, financial leasing, state support.

Стаття надійшла до редакції: 24.09.2017 р.